

LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBA

Biudžetinė įstaiga, A. Jakšto g. 6, LT-01105 Vilnius,
tel. 8 706 63 335, el. p. dokumentai@stt.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188659948

Alytaus miesto savivaldybės administracijai
Druskininkų savivaldybės administracijai
Joniškio rajono savivaldybės administracijai
Kauno rajono savivaldybės administracijai
Kauno miesto savivaldybės administracijai
Kėdainių rajono savivaldybės administracijai
Kelmės rajono savivaldybės administracijai
Klaipėdos miesto savivaldybės administracijai
Palangos miesto savivaldybės administracijai
Pakruojo rajono savivaldybės administracijai
Panevėžio rajono savivaldybės administracijai
Šiaulių rajono savivaldybės administracijai
Vilkaviškio rajono savivaldybės administracijai
Vilniaus miesto savivaldybės administracijai
Vilniaus rajono savivaldybės administracijai
Zarasų rajono savivaldybės administracijai

Kopija
Lietuvos Respublikos finansų ministerijai
Lietuvos savivaldybių asociacijai
Vyriausybės atstovų įstaigai

E. pristatymo sistema

ANTI KORUPCINIO VERTINIMO IŠVADA DĖL MERO REZERVŲ LĖŠŲ NAUDOJIMO TVARKĄ REGLAMENTUOJAN- ČIŲ TEISĖS AKTŲ

2025 m. vasario d. Nr. 4-01-

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – Specialiųjų tyrimų tarnyba), vado-
vaudamasi Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio 5 dalies 4, 5 punktų
nuostatomis, atliko atsitiktine tvarka atrinktų savivaldybių – Alytaus miesto savivaldybės¹, Druski-

¹ Alytaus miesto savivaldybės mero rezervo sudarymo ir naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Alytaus miesto savivaldybės tarybos 2023 m. gegužės 4 d. sprendimu T-103 (toliau – Alytaus aprašas). Prieiga: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/492f4ca0ed9511e->

ninkų savivaldybės², Joniškio rajono savivaldybės³, Kauno rajono savivaldybės⁴, Kėdainių rajono savivaldybės⁵, Kelmės rajono savivaldybės⁶, Klaipėdos miesto savivaldybės⁷, Palangos miesto savivaldybės⁸, Pakruojo rajono savivaldybės⁹, Panevėžio rajono savivaldybės¹⁰, Šiaulių rajono savivaldybės¹¹, Vilkaviškio rajono savivaldybės¹², Vilniaus miesto savivaldybės¹³, Vilniaus rajono savivaldybės¹⁴ ir Zarasų rajono savivaldybės¹⁵ teisės aktų¹⁶, reglamentuojančių mero rezervo lėšų naudojimo tvarką, antikorupcinį vertinimą.

d9978886e85107ab2

² Druskininkų savivaldybės mero rezervo lėšų naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Druskininkų savivaldybės tarybos 2023 m. balandžio 19 d. sprendimu Nr. T1-44 (toliau – Druskininkų aprašas). Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7df35a41dee911eda305cb3bdf2af4d8?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=b52d4928-75de-4340-b524-3c7c88ebcbd3>

³ Joniškio rajono savivaldybės mero rezervo lėšų naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2023 m. birželio 8 d. sprendimu Nr. T-94 (toliau – Joniškio aprašas). Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/60fb-f0c6095811eeb489c7d891071d0a/asr?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=24b64a32-3efe-4370-aef3-42a78d59fc29>

⁴ Kauno rajono savivaldybės mero rezervo lėšų naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Kauno rajono savivaldybės tarybos 2023 m. kovo 30 d. sprendimu Nr. TS-114 (toliau – Kauno aprašas). Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/8a3f5592cfff1e-d9b3c9397e1236c2a?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=8a9dd998-2f87-4664-a1bb-ac3a2e93ef36>

⁵ Kėdainių rajono savivaldybės mero rezervo lėšų naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Kėdainių rajono savivaldybės tarybos 2023 m. gegužės 26 d. sprendimu Nr. TS-138 (toliau – Kėdainių aprašas). Prieiga: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/52101de0046511ee9978886e85107ab2>

⁶ Kelmės rajono savivaldybės mero rezervo lėšų naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Kelmės rajono savivaldybės tarybos 2024 m. rugpjūčio 29 d. sprendimu Nr. T-203 (toliau – Kelmės aprašas). Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b771ebf1696311efad96fef38de4d94a?positionInSearchResults=18&searchModelUUID=66a3ec20-2e71-4122-9c47-d7535be71f73>

⁷ Klaipėdos miesto savivaldybės mero rezervo lėšų naudojimo taisyklės, patvirtintos Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2023 m. gegužės 25 d. sprendimu Nr. T2-99 (toliau – Klaipėdos taisyklės). Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9edb2592f-f1d11edbc0bd16e3a4d3b97?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=477b5153-4299-4473-bb88-0da21e66f905>

⁸ Palangos miesto savivaldybės mero rezervo lėšų naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Palangos miesto savivaldybės tarybos 2023 m. kovo 29 d. sprendimo Nr. T2-60 1 punktu (toliau – Palangos aprašas). Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ae-ace300d3e911ed9b3c9397e1236c2a/asr?positionInSearchResults=15&searchModelUUID=f72a3092-01b7-4894-b02a-25b8fe054e49>

⁹ Pakruojo rajono savivaldybės mero rezervo lėšų naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Pakruojo rajono savivaldybės tarybos 2023 m. gegužės 25 d. sprendimu Nr. T-140 (toliau – Pakruojo aprašas). Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/30facd62f-f2111edbc0bd16e3a4d3b97/asr>

¹⁰ Panevėžio rajono savivaldybės mero rezervo sudarymo ir naudojimo aprašas, patvirtintas Panevėžio rajono savivaldybės tarybos 2023 m. kovo 30 d. sprendimu Nr. T-68 (toliau – Panevėžio aprašas). Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/f65b-d322cffa11ed9b3c9397e1236c2a/asr?positionInSearchResults=11&searchModelUUID=477b5153-4299-4473-bb88-0da21e66f905>

¹¹ Šiaulių rajono savivaldybės mero rezervo lėšų naudojimo tvarka, patvirtinta Šiaulių rajono savivaldybės tarybos 2023 m. kovo 28 d. sprendimu Nr. T-65 (toliau – Šiaulių aprašas). Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/708d7b12cf3511e-d9b3c9397e1236c2a/asr?positionInSearchResults=15&searchModelUUID=477b5153-4299-4473-bb88-0da21e66f905>

¹² Vilkaviškio rajono savivaldybės mero rezervo lėšų naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos 2023 m. gegužės 26 d. sprendimu Nr. B-TS-64 (toliau – Vilkaviškio aprašas). Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/8d8e4bb1ff2111edbc0bd16e3a4d3b97/asr?positionInSearchResults=17&searchModelUUID=66a3ec20-2e71-4122-9c47-d7535be71f73>

¹³ Vilniaus miesto savivaldybės mero rezervo lėšų naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2023 m. balandžio 19 d. sprendimu Nr. 1-1863 (toliau – toliau Vilniaus miesto aprašas). Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/fbab56b0e07c11eda305cb3bdf2af4d8?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=477b5153-4299-4473-bb88-0da21e66f905>

¹⁴ Vilniaus rajono savivaldybės mero rezervo lėšų naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Vilniaus rajono savivaldybės tarybos 2024 m. gruodžio 20 d. sprendimu Nr. T3-412 (toliau – Vilniaus rajono aprašas). Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/62ea77b0c61911ef940bca4d136e126f?positionInSearchResults=4&searchModelUUID=477b5153-4299-4473-bb88-0da21e66f905>

¹⁵ Zarasų rajono savivaldybės mero rezervo lėšų naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Zarasų rajono savivaldybės tarybos 2023 m. gegužės 25 d. sprendimu Nr. T-97 (toliau – Zarasų aprašas). Prieiga: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/94150b60febb11e-d9978886e85107ab2>

¹⁶ Kauno miesto savivaldybės teisės akto nepavyko rasti viešai paskelbto.

Atlikus antikorupcinį vertinimą nustatyta, kad ne visos savivaldybės¹⁷ išsamiai reglamentavo iš mero rezervo skiriamų lėšų panaudojimo, jo tikslingumo, racionalumo, teisėtumo ir skaidrumo teisinius aspektus, nėra skelbiamos ataskaitos apie šio rezervo lėšų panaudojimą ir lėšų panaudojimo pagal paskirtį kontrolę.

Siekdami mažinti korupcijos rizikos veiksnių atsiradimo tikimybę, taip pat siekdami teisinio reguliavimo išsamumo, nuoseklumo, skaidrumo ir atsparumo korupcijai, dėl minėtų teisės aktų teikiame žemiau išdėstytas pastabas ir pasiūlymus.

1. Kritinės antikorupcinės pastabos ir pasiūlymai:

1.1. Teisinis reguliavimas sukuria sąlygas sprendimą dėl lėšų iš mero rezervo skyrimo priimančioms subjektams savo nuožiūra spręsti dėl kai kurių įvykių (ne)priskyrimo remtiniams ir patirtų fizinį ar juridinių asmenų nuostolių (ne)atlyginimo

Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo (toliau – Įstatymas) 15 straipsnio 2 dalies nuostatos numato, kad mero rezervo lėšos¹⁸, naudojamos *savivaldybės tarybos nustatyta tvarka*: 1) ekstremaliosioms situacijoms ir (arba) ekstremaliesiems įvykiams likviduoti, jų padariniams šalinti ir padarytiems nuostoliams iš dalies kompensuoti; 2) gaisrų, *stichinių nelaimių ir kitų įvykių* padariniams likviduoti ir jų padarytiems nuostoliams *iš dalies kompensuoti*; 3) dėl nepaprastosios padėties atsiradusioms išlaidoms iš dalies apmokėti ir (arba) jos padariniams šalinti.

Atkreiptinas dėmesys, kad nei Įstatymo, nei kitų teisės aktų nuostatos neatskleidžia *stichinių nelaimių ir kitų įvykių* sampratos (skirtingai nuo aukščiau minėtuose 1) ir 3) punktuose paminėtų sąvokų)¹⁹, tokiu būdu, manytina, įstatymo leidėjui įgaliojant savivaldybių tarybas tai numatyti jų tvirtinamame mero rezervo lėšų naudojimo tvarkos apraše, siekiant, kad lėšos būtų panaudotos kuo tikslingiau ir skirtos labiausiai nukentėjusiems fiziniams ar juridiniams asmenims.

Nepaisant to, nė viena iš aukščiau išvardintų analizuotų savivaldybių nėra išsamiai detalizavusi, kas mero rezervo lėšų naudojimo tvarkos aprašo nuostatų kontekste, svarstant prašymus skirti paramą ar kompensuoti patirtus nuostolius ir priimant pareiškėjui palankų ar nepalankų sprendimą,

¹⁷ Šioje antikorupcinio vertinimo išvadoje pastabos teikiamos visoms analizuotoms savivaldybėms, papildomai išskiriant teigiamai ar neigiamai vertintinus pavyzdžius.

¹⁸ Savivaldybės sudaro mero rezervą, kuris turi būti ne mažesnis kaip 0,25 procento ir ne didesnis kaip 1 procentas patvirtintų savivaldybės biudžeto pajamų (neįskaitant valstybės dotacijų savivaldybių biudžetams). Mero rezervas gali būti didesnis kaip 1 procentas, kai yra paskelbta valstybės ir (arba) savivaldybės lygio ekstremalioji situacija ir (arba) įvesta nepaprastoji padėtis. Konkretų mero rezervo dydį kiekvienais metais nustato savivaldybės taryba, tvirtindama tam tikrų metų savivaldybės biudžetą (Įstatymo 15 straipsnio 1 dalis).

¹⁹ Į šį aspektą Specialiųjų tyrimų tarnyba jau yra atkreipusi dėmesį 2025 m. sausio 27 d. antikorupcinio vertinimo išvadoje „Dėl Biudžeto sandaros įstatymo 15 straipsnio 2 dalies 2 punkto nuostatų“ Nr. 4-01-777. Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt-TAK/cec18001dc8a11ef8cdf2c320e69444?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=f086cf46-b279-4dbf-ad04-17814e9d5549>

būtų (ne)laikoma stichine nelaime ar „kitu įvykiu“, kurį patyrus žala (ne)galėtų būti atlyginama iš mero rezervo lėšų, nei jų kriterijų ar požymių.

Pažymėtina, jog tik Druskininkų apraše įvardyti keli įvykiai, bendrai priskirtini prie stichinių nelaimių – 5 punkte numatyta, kad „rezervas naudojamas ekstremalioms situacijoms ir (arba) ekstremaliems įvykiams likviduoti, jų padariniams šalinti ir padarytiems nuostoliams iš dalies apmokėti, gaisrų ir stichinių nelaimių: *smarkių audrų, ciklonų, žemės drebėjimų, jūrų ar upių potvynių, žaibų*, padariniams likviduoti ir jų padarytiems nuostoliams iš dalies apmokėti“.

Analizuotas teisinis reguliavimas išsamiai neatskleidžia, kaip patvirtinamos faktinės aplinkybės, kad nuostolių atsiradimą asmenims lėmė būtent stichinė nelaime ar neapibrėžtas „kitas įvykis“. Tik kelios savivaldybės yra numačiusios, kad kartu su paraiška dėl rezervo lėšų skyrimo būtų pateikiamos papildomos pažymos iš tam tikrų specialiųjų tarnybų, pavyzdžiui, Joniškio aprašo 7 punkte, be kita ko, numatyta, kad pateikiama „<...> gaisro atveju – Priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos, stichinės nelaimės atveju – Hidrometeorologinės tarnybos pažyma. <...>“; Kėdainių aprašo 7 punkte nustatyta, kad gaisro *ar stichinės nelaimės atveju* turi būti pateikta Priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos pažyma; Zarasų aprašo 14 punkte įtvirtinta, kad privaloma pateikti „<...> pažymas iš atitinkamos tarnybos apie įvykusią nelaimę (priešgaisrinės tarnybos (*gaisro ar stichinės nelaimės atveju*), policijos, hidrometeorologinės tarnybos, seniūnijos ir (ar) kitų tarnybų)“.

Įstatymo ir kai kurių paminėtų savivaldybių aprašų nuostatomis siejami tikslai yra tiesiogiai susiję su faktinių aplinkybių, kad asmenims atsiradę nuostoliai priežastiniu ryšiu yra susiję su *stichine nelaime* ir *kitais įvykiais* (jų padariniais), nustatymu ir patvirtinimu. Tačiau atkreiptinas dėmesys ir į aplinkybę, kad, pavyzdžiui, pagal Specialiųjų tyrimų tarnybai pateiktą Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos informaciją²⁰, minėta institucija pažymų apie *nuo stichinių nelaimių nukentėjusius pastatus* „nereglamentuoja ir neišduoda“. Taigi, nėra pakankamai aišku, kaip praktikoje turėtų būti įgyvendinamos aukščiau minėtų savivaldybių aprašuose įtvirtintos nuostatos.

Išsamiau nėra reglamentuotas ir subjektų, kurie pagal savo kompetenciją būtų įgalioti konstatuoti *kito įvykio* faktą, ratas, bei neapibrėžtas teisinis reguliavimas, kurio pagrindu tokie veiksmai pagrįstai, objektyviai, nešališkai ir skaidriai turėtų būti atliekami. Tokiu nepakankamu teisiniu reg-

²⁰ Minėtos informacijos Specialiųjų tyrimų tarnyba Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos užsiklausė atlikdama 2023-03-05 d. antikorupcinio vertinimo išvadą Nr. 4-01-1754 „Dėl Nenukiršto valstybinio miško pardavimo asmenims, kurių pastatai yra nukentėję nuo stichinių nelaimių, tvarkos“. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/litAK/3aa6ec01bbeb11ed924fd817f8fa798e?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=8eeec642-f3f8-4e55-ae22-36df99911672>

lamentavimu sukuriama situacija laikytina ydinga antikorupciniu požiūriu, nes sprendimą skirti ar neskirti lėšas iš mero rezervo priimantiems subjektams suteikiama itin plati diskrecija kiekvienu atskiru atveju galimai skirtingai vertinti paraiškoje nurodytas aplinkybes dėl tam tikro žalą sukėlusio įvykio (interpretuoti su gyventojų pastatams padarytos žalos atvejais susijusių įvykių aplinkybes, pavyzdžiui, ar pastatas ar kitas turtas nukentėjo nuo „stichinės nelaimės“ ar ne, ir ar konkrečiu atveju fizinis ar juridinis asmuo gali pretenduoti į išmoką ar negali; ar asmens prašyme ar kitame dokumente nurodytos / nustatytos aplinkybės yra pagrįstos, ar yra priežastinis ryšys tarp grindžiamo įvykio ir sukeltos žalos, pan.) bei priimti sprendimą dėl lėšų iš mero rezervo (ne)skyrimo. Tokia situacija didina korupcijos pasireiškimo tikimybę bei riziką, kad analogiškos situacijos gali būti vertinamos skirtingai ir lėšos gali būti skirtos ne visada pagrįstai ir / ar skaidriai.

Remdamiesi tuo, kas išdėstyta, visoms analizuotoms savivaldybėms siūlome:

- apibrėžti atvejus, įvykius, kuriems nutikus tos savivaldybės gyventojai galėtų (arba, atvirkščiai, negalėtų) pretenduoti į išmoką iš mero rezervo lėšų, t. y. sumažinti diskreciją ir ydingą galimybę analogiškais patirtų neigiamų įvykių atvejais priimti skirtingus sprendimus skirtingų subjektų atžvilgiu²¹;
- detalizuoti tokių atvejų, įvykių fiksavimo, tikslinimo tvarką, atsakingus subjektus, taip užtikrinant priežastinio ryšio konstatavimą.

1.2. Nepakankamai reglamentuotos nuostatos, susijusios su išmokos / kompensacijos iš mero rezervo dydžio nustatymu

Nustatyta, kad analizuotos savivaldybės nėra išsamiai detalizavusios, kokia tvarka vertinamas galimai nukentėjusio asmens paraiškoje nurodyto patirtos žalos dydžio pagrįstumas, kaip apskaičiuojama galutinė iš rezervo išmokėtina suma, kuria iš dalies padengiami asmens patirti nuostoliai.

Pavyzdžiui, tik Šiaulių aprašo 11 punkte įtvirtinta, kad kartu su kitais dokumentais pareiškėjas turi pateikti žalos dydį (nepriklausomų turto vertintojų išvada arba žalų ekspertų išvada) ir (arba) turėtas išlaidas (tiesioginius nuostolius) pagrindžiančius dokumentus; gaisro atveju žalos ekspertų paslaugos pirkimą organizuoja žalą patyręs asmuo, o išlaidos iš dalies dengiamos iš rezervo lėšų (Šiaulių aprašo 18 punktas). Visos kitos vertintos savivaldybės tik abstrakčiai nurodo, kad turi būti pateikti patirtų nuostolių apskaičiavimai ar patirtas papildomas išlaidas pagrindžiantys dokumentai.

²¹ Pasiūlymas inicijuoti Įstatymo 15 straipsnio 2 dalies nuostatų pakeitimus pateiktas Finansų ministerijai 2025 m. sausio 27 d. antikorupcinio vertinimo išvadoje „Dėl Biudžeto sandaros įstatymo 15 straipsnio 2 dalies 2 punkto nuostatų“ Nr. 4-01-777

Klaipėdos aprašo 10 punkte įtvirtinta tik, kad kartu su prašymu pateikiami nuosavybės teisę į turtą, kurio netekta ar kuriam padaryta nuostolių, patvirtinantys dokumentai, taip pat, *esant galimybei*, – nuostolių dydį ir (arba) patirtas arba patiriamas išlaidas pagrindžiantys dokumentai. Taigi, iš esmės su prašymu gali būti nepateikiami patirtą materialinę žalą pagrindžiantys dokumentai, kas kelia abejonų dėl lėšų skyrimo pagrįstumo, objektyvumo, racionalumo bei skaidrumo.

1.2.1. Kelios analizuotos savivaldybės yra numačiusios maksimalų galimos išmokos iš mero rezervo dydį, tačiau nė viena nėra detalizavusi, kaip priimamas sprendimas dėl prašomos išmokos dydžio galutinio apskaičiavimo

Zarasų aprašo 16.5 papunktyje nustatyta, kad rezervo lėšos nagrinėjant asmens prašymą negali būti didesnės kaip 10 bazinių socialinių išmokų dydžio (BSI). Joniškio aprašo 10 punkte įtvirtintas maksimalus rezervo lėšų dydis gaisro atveju – iki 40 BSI. Panevėžio savivaldybė numačiusi, kad fiziniam ir (arba) juridiniam asmeniui iš dalies atlyginama padaryto materialinio nuostolio suma negali būti didesnė kaip 10 000 Eur (Panevėžio aprašo 19 punktas). Vilniaus rajono aprašo 9 punkte diferencijuotai įtvirtinta, kad vienam asmeniui gali būti skiriamas finansavimas už vieną turto vienetą (nepriklausomai nuo įvykio metu apgadintų pastatų kiekio) ne dažniau kaip vieną kartą per metus: sudegus gyvenamajam namui, butui – ne didesnė kaip 7 000 Eur suma (9.1.1 papunktis); įvykus gaisrui gyvenamajame name, bute ar įvykus stichinei nelaimei ir nukentėjus gyvenamajam namui, butui – ne didesnė kaip 3 500 Eur suma (9.1.2 papunktis); sudegus sodo namui – ne didesnė kaip 3 000 Eur suma (9.1.3 papunktis); įvykus gaisrui ar įvykus stichinei nelaimei ir nukentėjus sodo namui – ne didesnė kaip 1 500 eurų suma (9.1.4 papunktis); sudegus ūkiniam pastatui – ne didesnė kaip 1 000 Eur suma (9.1.5 papunktis); įvykus gaisrui ūkiniame pastate ar įvykus stichinei nelaimei nukentėjus ūkiniam pastatui – ne didesnė kaip 500 Eur suma (9.1.6 papunktis). Likusios vertintos savivaldybės nėra reglamentavusios maksimalių galimų išmokų dydžių.

Šiaulių aprašo 15 punktas numato, kad praradus gyvenamąjį būstą nepataisomai / neatstatomai iš dalies (išsamiai nedetalizuojant tos dalies dydžio) kompensuojama kito būsto įsigijimo išlaidos. Be to, ši savivaldybė vienintelė iš analizuotų numačiusi skirti paramą iš rezervo ir tais atvejais, kai asmuo / asmenys patyrė nuostolių dėl žalos, padarytos ne vieninteliam turimam gyvenamajam būstui (Šiaulių aprašo 7.2 papunktis). Taip pat numatyta, kad Šiaulių rajono savivaldybės paramos suma negali būti didesnė nei skirtumas tarp žalos dydžio ir draudimo išmokos, jei prašoma suteikti savivaldybės paramą už turtą, kuris žalos atsiradimo metu buvo apdraustas ir už kurį gauta draudimo išmoka (Šiaulių aprašo 16 punktas). Visos kitos analizuotos savivaldybės neskiria išmokos iš

mero rezervo, jei turtas buvo apdraustas ir buvo gauta kompensacija iš draudimo bendrovės, nors svarstyti, ar siekiant padidinti mokesčių mokėtojų lėšų panaudojimo efektyvumą, racionalumą ir skaidrumą pirmenybė neturėtų būti teikiama būtent tokiems atvejams, kaip nustatyta Šiaulių apraše, t. y. pirmiausiai skatinant gyventojus pačius rūpintis savo turto apsauga jį draudžiant.

Paminėtina ir tai, kad savivaldybės teisės aktuose nėra numatytos paramos skyrimo prioritetų. Tik kelios savivaldybės nurodė, kad svarstant paraišką dėl išmokos iš mero rezervo atsižvelgiama, pavyzdžiui, į fizinių asmenų (šeimos) materialinę bei socialinę padėtį (sunki materialinė padėtis, daugiavaikė šeima ir pan.), turimą kitą jiems nuosavybės teise priklausančią būstą, būsto dalį (Kelmės aprašo 20 punktas, Zarasų aprašo 11 punktas, Šiaulių aprašo 22.3 papunktis), tačiau išsamiau nedetalizuota, kurioms iš paminėtų asmenų grupių būtų taikomas prioritetas.

Specialiųjų tyrimų tarnybos vertinimu, teisės aktuose neatskleidžiant išmokos iš mero rezervo maksimalių dydžių bei konkrečios išmokos apskaičiavimo metodikos galima situacija, kad kai kuriems prašymą pateikusiems asmenims patirti tikri ar tariami nuostoliai bus kompensuojami iš esmės visa ar beveik visa apimtimi, o kitiems analogiškose situacijose – tik maža dalis arba išvis ne kompensuojami. Nepakankamas teisinis reglamentavimas gali lemti formalų Įstatymo ir savivaldybių tarybos patvirtintų teisės aktų siekiamo tikslo įgyvendinimą ir nepagrįstą savivaldybės mero rezervo lėšų panaudojimą, nesąžiningą išmokos siekiančių arba sprendimą priimančių asmenų elgesį, bei didina korupcijos pasireiškimo tikimybę.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, analizuotoms savivaldybėms siūlome:

- detalizuoti metodiką, privalomus pateikti duomenis bei procedūrą, kuriais remiantis vertinamas nukentėjusio asmens paraiškoje nurodyto patirtos žalos, nuostolių dydžio pagrįstumas;
- numatyti maksimalias išmokų sumas, pavyzdžiui, diferencijuojant pagal patirtus nuostolius, turtą, kuriam padaryta žala, pan.²²;
- numatyti, kaip apskaičiuojama galutinė iš rezervo išmokėtina suma, kuria iš dalies padengiami asmens patirti nuostoliai.

1.3. Išsamiai nedetalizuojami su prašymus nagrinėjančių subjektų sudarymu ir veikla susiję klausimai, kas gali turėti neigiamos reikšmės priimamų sprendimų objektyvumui, nešališkumui bei skaidrumui

²² Pastaba taikytina savivaldybėms, kurių aprašuose aptariami maksimalūs išmokos dydžiai nėra įtvirtinti

Nustatyta, kad savivaldybės labai skirtingai reglamentavusios prašymų skirti paramą iš mero rezervo nagrinėjimo, atsakingo subjekto ar kolegialaus organo paskyrimo, sprendimų priėmimo tvarką.

Kėdainių aprašo 8 punktas ir Klaipėdos aprašo 11 punktas nustato, kad prašymus nagrinėja savivaldybės mero potvarkiu sudaryta darbo grupė / komisija, kurios sudarymas, sudėtis, veiklos nuostatai, kadencijos trukmė, nešališkumo užtikrinimo bei kiti antikorporcinio požiūriu aktualūs teisiniai aspektai nereglamentuojami. Kauno aprašo 9 punktas papildomai numato, kad darbo grupė sudaroma iš 5 narių.

Pažymėtina, kad tik pavienės savivaldybės yra paskelbusios komisijų darbo reglamentus, nuostatus, sudėtį: pavyzdžiui, Zarasų rajono savivaldybė (Ekstremalioms situacijoms ir (arba) ekstremaliems įvykiams likviduoti, jų padariniams šalinti ir padarytiems nuostoliams iš dalies apmokėti, gaisrų ir stichinių nelaimių padariniams likviduoti ir padarytiems nuostoliams iš dalies apmokėti bei dėl nepaprastosios padėties atsiradusioms išlaidoms iš dalies apmokėti ir (arba) jos padariniams šalinti komisijos sudarymo ir jos veiklos nuostatai, patvirtinti Zarasų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2024 m. spalio 9 d. įsakymu Nr. I-422²³ (toliau – Komisijos nuostatai)), Vilniaus rajono savivaldybė (Vilniaus rajono savivaldybės mero rezervo lėšų naudojimo komisijos darbo reglamentas, patvirtintas 2025 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. M22-29(2.1 E)²⁴).

Panevėžio aprašo 10 punktas numato, kad prašymus nagrinėja nuolatinė savivaldybės mero potvarkiu ne mažiau kaip iš penkių savivaldybės administracijos specialistų sudaryta komisija, kurios vienas iš narių yra savivaldybės administracijos *seniūnas*, iš kurio teritorijos pateikti prašymai. Analogiškai reglamentavo ir Kelmės rajono savivaldybė, privalomu neapibrėžto dydžio komisijos nariu numachiusi tik *seniūną*, iš kurio teritorijos pateikti prašymai (Kelmės aprašo 13 punktas). Zarasų rajono savivaldybė numatė, kad atitinkamos teritorijos *seniūnas* yra komisijos pirmininko pavaduotojas, kuris pirmininkui nesant eina jo pareigas (Komisijos nuostatų 9 punktas).

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad analizuotos savivaldybės yra numachišios galimybę prašymą nagrinėjančiam subjektui, kilus klausimų ar abejonių, kreiptis papildomos informacijos, be kita ko, ir į seniūną, kurio teritorijoje patirta nuostolių dėl Įstatyme numatytų nelaimių. Be to, pavyzdžiui, Kelmės rajono savivaldybė yra įtvirtinusi, kad, be kita ko, atitinkamos seniūnijos seniūnas dėl fizinių asmenų teikia buities tyrimo aktus, o išimties tvarka, kai dėl karantino apribojimų ar kitų

²³ <https://teisineinformacija.lt/zarasai/document/13287>

²⁴ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/78615250deb511ef8cdf2c320e69444?positionInSearchResults=0&searchModelUID=e0cd1871-dca3-4925-a82e-bfea787d61a8>

(*teisės akte nedetalizuojamų – mūsų pastaba*) priežasčių negalima sudaryti buities tyrimo akto, seniūnas pateikia raštą, kuriame *rekomenduoja skirti (neskirti) kompensaciją ir kokio dydžio* (Kelmės aprašo 12 punktas).

Atsižvelgiant į tai, kas paminėta, seniūnas, būdamas prašymą nagrinėjančio kolegialaus organo nariu, gali turėti lemiamą įtaką prašymo nagrinėjimui arba net iš anksto pateikti išvadą dėl išmokos iš mero rezervo (ne)skyrimo. Tokia situacija kelia abejonių dėl kolegialaus organo narių, kurių skaičius, kompetencijos, pareigybės daugumos savivaldybių teisės aktuose dažnai nedetalizuoti, priimamų sprendimų objektyvumo ir nešališkumo. Be to, kyla grėsmė, kad esant nesąžiningiems susitarimams ir esant nepakankamam teisiniam reguliavimui, komisijai ar darbo grupei bus pateikta iš anksto teigiama ar neigiama *išvada* ar *rekomendacija* dėl paramos (ne)skyrimo, be kita ko, ir siūlomas konkretus išmokos dydis, galimai neatitinkantis patirtų nuostolių masto, kurių, kaip jau minėta aukščiau, objektyvių pagrįstumo ir apskaičiavimo teisinių aspektų nėra išsamiai ir vienareikšmiškai reglamentuota. Tokiu būdu parama gali pasiekti ne tuos asmenis, kuriems ji labiausiai reikalinga.

Dauguma analizuotų savivaldybių įtvirtino, kad konkretaus dydžio išmoka skiriama remiantis komisijos / darbo grupės teikimu – Pakruojo aprašo 9.3 papunktis, Druskininkų aprašo 10.3 papunktis, Vilkaviškio aprašo 9.3 papunktis, Vilniaus miesto aprašo 7.5 papunktis, kt. Vilniaus rajono aprašo 13 punkte numatyta, kad galutinį sprendimą, atsižvelgęs į Komisijos siūlymą, priima savivaldybės meras. Tačiau kai kurios savivaldybės, pavyzdžiui, Palangos, numatė, kad sprendimą dėl paramos (ne)skyrimo ir jos dydžio gali priimti ir vienas savivaldybės administracijos darbuotojas (Palangos aprašo 9 punktas).

Kolegialaus organo dalyvavimas priimant sprendimą dėl išmokos skyrimo vertintinas teigiamai antikorpociniu požiūriu, tačiau dėl aukščiau minėto nepakankamo teisinio reglamentavimo galimas korupcijos rizikos veiksnių pasireiškimas, kad nebus užtikrinamas grupės narių veiklos nešališkumas bei objektyvumas, kas gali turėti neigiamos reikšmės priimamų sprendimų dėl lėšų iš mero rezervo (ne)skyrimo pagrįstumui bei skaidrumui, o parama bus skirstoma remiantis ne socialiniais, bet asmeniniais arba politiniais interesais.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, savivaldybėms siūlome:

- detalizuoti kolegialaus subjekto, dalyvaujančio nagrinėjant paraiškas bei priimant sprendimus dėl išmokos (ne)skyrimo sudarymo, kompetencijos, kadencijos, interesų konfliktų prevencijos ir kitus aktualius teisinius aspektus, užtikrinant priimamų sprendimų skaidrumą, objektyvumą ir pagrįstumą;

- jeigu kolegialaus organo išvada yra tik rekomendacinio pobūdžio, numatyti kriterijus ar kitus aspektus, kurių pagrindu meras galėtų priimti kitokį sprendimą;

- viešai skelbti komisijų / darbo grupių veiklos nuostatus, narių sudėtį, posėdžių protokolus.

1.4. Lėšų iš mero rezervo panaudojimo tikslingumo ir teisėtumo kontrolė yra nepakankama, duomenys apie šių lėšų skyrimą yra neviešinami

Tik kelios analizuotos savivaldybės numatė iš mero rezervo skirtų lėšų panaudojimo kontrolės procedūrą: Vilkaviškio aprašo 12 punkte numatyta, kad jei lėšos skiriamos privatiems asmenims, įstaigoms, organizacijoms ir pan., išskyrus biudžetines įstaigas, lėšų gavėjas privalo atsiskaityti per mėnesį po lėšų panaudojimo ir pateikti <...> išlaidų apmokėjimą patvirtinančių dokumentų (mokėjimo pavedimų, kasos išlaidų orderių ir kt.) patvirtintas kopijas. Alytaus aprašo 14 punkte įtvirtinta, kad „<...> skiriant lėšas fiziniam ir juridiniam asmeniui, kuris nėra savivaldybės biudžetinė įstaiga, sudaroma lėšų naudojimo sutartis. Lėšos turi būti naudojamos toms reikmėms, kurios nurodytos prašyme. Už lėšų panaudojimą pagal paskirtį atsako lėšų gavėjas“. Panevėžio aprašo 21 punktas numato, kad su rezervo lėšų gavėjais (išskyrus Savivaldybei pavaldžias biudžetines įstaigas) pasirašoma biudžeto lėšų naudojimo sutartis, kurioje nurodoma subjektui skiriamų biudžeto lėšų suma, biudžeto lėšų naudojimo paskirtis, planuojamas detalus biudžeto lėšų paskirstymas pagal išlaidų ekonominę paskirtį, atsiskaitymas už biudžeto lėšų panaudojimą pagal išlaidų ekonominę paskirtį, nuostata, kad nepanaudotos rezervo lėšos jų gavėjų iki einamųjų metų gruodžio 30 d. turi būti grąžintos į Savivaldybės administracijos einamąjį sąskaitą, lėšoms pervesti reikalingi rekvizitai. Rezervo lėšų gavėjai, panaudoję lėšas, pateikia Savivaldybės administracijos Apskaitos skyriui lėšų naudojimo sutartyje numatytos formos ataskaitą (Panevėžio aprašo 22 punktas).

Kai kurios savivaldybės (Vilniaus miesto aprašo 11 punktas, Kėdainių aprašo 11 punktas, Vilniaus rajono aprašo 17 punktas) numačiusios, kad lėšų naudojimo sutartis sudaroma tik su juridiniu asmeniu, kuris nėra savivaldybės biudžetinė įstaiga. Kelmės apraše nurodyta tik, kad lėšos turi būti naudojamos tik toms reikmėms, kurios nurodytos prašyme (28 punktas) ir už lėšų naudojimą pagal paskirtį atsako lėšų gavėjas (29 punktas). Analogiškai reglamentuota Zarasų aprašo 23 punkte, Palangos aprašo 19 punkte (už lėšų panaudojimą pagal paskirtį atsako lėšų gavėjas).

Atkreiptinas dėmesys, kad vos kelios vertintos savivaldybės, pavyzdžiui, Palangos, yra numačiusios skelbti informaciją apie lėšų panaudojimą savivaldybės interneto tinklalapyje, tačiau iš analizuotų savivaldybių tik kelių veiklos ataskaitose pavyko rasti eilutę, kurioje paminėtos mero re-

zervo lėšos – Vilniaus miesto savivaldybė nurodė tik bendrą panaudotų lėšų skaičių²⁵, Kėdainių rajono savivaldybė nurodė, kad 2023 m. neskyrė nė vieno euro iš mero rezervo lėšų²⁶.

Be to, tik pavienės savivaldybės, pavyzdžiui, Joniškio rajono, Pakruojo rajono, skelbia komisijos sprendimus Lietuvos Respublikos Seimo Teisės aktų informacinėje sistemoje. Nustatyta, kad yra ir savivaldybių, kurios nėra paskelbusios²⁷ teisės akto, reglamentuojančio mero rezervo lėšų naudojimą, pavyzdžiui, Kauno miesto.

Svarbu ir tai, kad stokojant mero rezervo lėšų (ne)paskirstymo pagrįstumo viešumo kyla rizika, kad Įstatyme numatytai socialinei pagalbai įvairių nelaimių atveju skirtos lėšos gali būti panaudotos ne pagal paskirtį. Pavyzdžiui, kelios savivaldybės yra numačiusios, kad nepanaudotos rezervo lėšos gali būti perskirstytos kitoms savivaldybės reikmėms (pavyzdžiui, Vilniaus miesto aprašo 14 punktas, Kelmės aprašo 32 punktas, Vilniaus rajono aprašo 23 punktas).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manytina kad lėšų iš mero rezervo panaudojimo kontrolė nėra pakankama, o informacijos apie skirtų lėšų neviešinimas didina piktnaudžiavimo, nesąžiningų susitarimų, skirtų lėšų dydžių neobjektyvaus apskaičiavimo, skirtų lėšų panaudojimo ne pagal paskirtį ir kitų, be kita ko, ir antikorupcinio požiūriu ydingų sprendimų priėmimo riziką.

Todėl siūlome analizuotoms savivaldybėms tikslinti mero rezervo naudojimą reglamentuojančių teisės aktų nuostatas numatant:

- aiškias procedūras dėl lėšų skyrimo ir panaudojimo kontrolės ir už jų įgyvendinimą atsakingus subjektus;
- objektyvius ir pamatuojamus kriterijus, pagal kuriuos būtų vertinamas lėšų panaudojimo efektyvumas;
- viešinti priimtus sprendimus dėl mero rezervo lėšų (ne)skyrimo, nepanaudotus likučius ir to priežastis;
- skelbti ataskaitą su aiškiai aprašytais išlaidų kategorijomis apie per ataskaitinį laikotarpį skirtą paramą iš mero rezervo, jos dydžius, paskirtį pagal Įstatyme numatytus kriterijus savivaldybės interneto svetainėje.

2. Kitų antikorupcinių pastabų ir pasiūlymų neteikiama.

3. Kitų pastabų ir pasiūlymų neteikiama.

²⁵ https://vilnius.lt/wp-content/uploads/2024/06/VMS-biudzetas_2024-01-04.pdf, 8 lapas

²⁶ https://www.kedainiai.lt/data/public/uploads/2024/07/ts-228sp-221-2_krs_marat.pdf, 143 p.

²⁷ Šios antikorupcinio vertinimo išvados rengimo laikotarpiu

Atlikus atsitiktine tvarka atrinktų Alytaus miesto, Druskininkų, Joniškio rajono, Kauno miesto, Kauno rajono, Kėdainių rajono, Kelmės rajono, Klaipėdos miesto, Palangos, Pakruojo rajono, Panevėžio rajono, Šiaulių rajono, Vilkaviškio rajono, Vilniaus miesto, Vilniaus rajono ir Zarasų rajono savivaldybių teisės aktų, reglamentuojančių mero rezervo lėšų naudojimo tvarką, antikorupcinį vertinimą darytina išvada, kad jais nustatytas teisinis reglamentavimas yra ydingas antikorupciniu požiūriu, nes:

- *teisinis reguliavimas sukuria sąlygas sprendimą dėl lėšų iš mero rezervo skyrimo priimančioms subjektams savo nuožiūra spręsti dėl kai kurių įvykių (ne)priskyrimo remtiniams ir patirtų fizinį ar juridinių asmenų nuostolių (ne)atlyginimo;*

- *išsamiai nedetalizuojami su prašymus nagrinėjančių subjektų sudarymu ir veikla susiję klausimai, kas gali turėti neigiamos reikšmės priimamų sprendimų objektyvumui, nešališkumui bei skaidrumui;*

- *nepakankamai reglamentuotos nuostatos, susijusios su išmokos / kompensacijos iš mero rezervo dydžio nustatymu;*

- *lėšų iš mero rezervo panaudojimo tikslingumo ir teisėtumo kontrolė yra nepakankama, duomenys apie šių lėšų skyrimą yra neviešinami.*

- *savivaldybių teisės aktų nuostatos sudaro sąlygas itin plačioms interpretacijoms ir yra svarstytinos ne tik teisinio aiškumo požiūriu, bet ir skaidraus bei pagrįsto mero rezervo lėšų panaudojimo aspektais.*

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, siekdami teisinio reglamentavimo aiškumo, skaidrumo, atsparumo korupcijai bei racionalaus, efektyvaus ir pagrįsto savivaldybių mero rezervo lėšų panaudojimo siūlome tikslinti savivaldybių teisės aktų nuostatas pagal aukščiau pateiktas pastabas.

Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio 8 dalies nuostatomis, prašome analizuotų savivaldybių per du mėnesius nuo antikorupcinio vertinimo išvados gavimo dienos Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinėje sistemoje paskelbti informaciją apie tai, kaip atsižvelgta (planuojama atsižvelgti) į pateiktas pastabas ir pasiūlymus, arba, jeigu į antikorupcinio vertinimo išvadoje pateiktas pastabas ir pasiūlymus neatsižvelgta, nurodyti priežastis ir motyvus, užpildant antikorupcinio vertinimo išvados įgyvendinimo pažymą²⁸, ir pateikti Specialiųjų tyrimų tarnybai nuorodą į ją.

²⁸ Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/6ae7e2224d6511ec86bdeb0a6d573b32?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=9f575944-a544-4a78-aa6f-e1a39cfa9e4e>

Taip pat siūlome Lietuvos savivaldybių asociacijai bei Vyriausybės atstovų įstaigai atkreipti dėmesį į aukščiau minėtas pastabas bei, esant galimybei, inicijuoti diskusijas su kitomis, šioje antikorupcinio vertinimo išvadoje neanalizuotomis, savivaldybėmis.

Direktoriaus pavaduotojas

Elanas Jablonskas

Julija Antanaitė, tel. 0 706 62 755, el. p. julija.antanaite@stt.lt

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba 188659948, A. Jakšto g. 6, 01105 Vilnius, Lietuva
Dokumento pavadinimas (antraštė)	Antikorupcinio vertinimo išvada dėl mero rezervo lėšų naudojimo tvarką reglamentuojančių teisės aktų
Dokumento registracijos data ir numeris	2025-02-20 Nr. 4-01-1695
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	2025-02-21 Nr. G-10029(4.7. Mr)
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Elanas Jablonskas, Direktorius pavaduotojas
Sertifikatas išduotas	ELANAS JABLONSKAS LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2025-02-20 15:57:42 (GMT+02:00)
Parašo formatas	XAdES-X-L
Laiko žymoje nurodytas laikas	2025-02-20 15:57:54 (GMT+02:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016, AS Sertifitseerimiskeskus EE
Sertifikato galiojimo laikas	2023-06-19 17:37:33 – 2028-06-17 23:59:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA, VI Registru centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "LRSTT Dokumentų valdymo sistema, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba, i.k.188659948 LT", sertifikatas galioja nuo 2022-08-09 11:58:15 iki 2025-08-08 11:58:15 "Gauto dokumento registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA, VI Registru centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "DBSIS, Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, i.k.188774822 LT", sertifikatas galioja nuo 2022-05-19 16:48:06 iki 2025-05-18 16:48:06
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	–
Pagrindinio dokumento priedamų dokumentų skaičius	–
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	DocLogix v12.8.7.0
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Sertifikato (subjektas: DBSIS, galioja nuo: 2022-05-19 16:48:06) kelio tikrinimas nesėkmingas. Sertifikato galiojimas jau pasibaigė 2025-05-18 16:48:06, o turėtų galioti datai - 2025-06-09 10:50:53. (DBSIS 2025-02-21 07:59:11)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2025-06-09 10:50:53 DBSIS